

La Catalunya central celebra el seu propi Tricentenari al Casino

REPORTATGE-CULTURA. El Centre Cultural del Casino exposa fins a Sant Joan una mostra sobre el pas i els efectes de la guerra de Successió³ per Manresa i la Catalunya central. Un conflicte que, 300 anys després que cessessin els combats, retorna més viu que mai a l'imaginari popular del nostre país.

Qualsevol activitat amb ecos als fets del 1714 és, a dia d'avui, una garantia d'interès per al gran públic. La coincidència entre el moment històric reivindicatiu que viu el país i l'efèmeride del 300 aniversari de la desfeta a mans borbòniques han provocat que tot allò que faci olor a la pólvora i el fum de la guerra de Successió despertí l'atenció fins i tot dels més nous en l'estudi de la història.

Seguint aquesta estela, el Centre Cultural del Casino acull, fins el proper 22 de juny, l'exposició *Catalunya i la Guerra de Successió*, que ofereix als visitants un cop d'ull al context que va envoltar el conflicte que va enfrontar els partidaris de l'arxiduc Carles d'Àustria i de Felip V de Borbó per tal d'ocupar la corona espanyola i a com aquesta lluita es va deixar sentir en la Catalunya central.

La mostra, que va obrir portes a mitjan passat mes d'abril, ha estat coordinada pels historiadors Adrià Cases, autor de l'assaig recentment presentat *La Guerra de Successió i les Terres de Ponent*; Francesc Comas i Francesc Serra, estudiosos d'aquest període històric, i més concretament dels seus efectes i conseqüències pel que fa a les comarques que ens són més properes: d'una banda, la rereguarda de l'esplanada central i, de l'altra, la franja de ponent, escenaris dels enfrontaments directes entre l'un i l'altre bàndol.

La guerra més local

L'exposició suposa una edició ampliada i volgutament bagenca de la mostra itinerant impulsada pel Museu Nacional d'Història de Catalunya que en els últims mesos ha recorregut diversos municipis catalans com a part dels actes organitzats pel comissionat del Tricentenari.

L'historiador navarrès Francesc Serra

Així, mentre la proposta del MNHC ofereix una retrospectiva global del conflicte, com també les seves causes, el desenvolupament al llarg dels anys i les repercussions a escala internacional, l'ampliació local centra la mirada en alguns dels episodis bèl·lics més destacats del conflicte -com la pírrica victòria austriacista a Talamanca el 1713 o el setge i posterior capitulació de la vila de Cardona-, també presenta detalls de la vida quotidiana del període i treu a la llum el paper de personalitats properes semiofides. Aquest és el cas del tinent general austriacista Ignasi Picalqués, nascut al carrer manresà de Vallfonollosa cap a l'any 1663, represaliat i perseguit pel seu rol en les defenses de Montjuïc i Girona durant els atacs filipistes i que posteriorment seria designat governador de Gaeta, al regne de Nàpols, on morí el 1723.

Tot plegat, un riu de dades i documents amb un objectiu ben definit: aportar una mica de llum sobre un tema sobre el qual, actualment, pesen tota mena de clixés i concepcions errònies. Així ho reconeix l'historiador Francesc Serra, un dels responsables de la instal·lació. «La gent sovint no és conscient de la cruesa d'aquesta guerra i del període en general» explica l'historiador, qui subratlla la *nebulosa* que envolta la guerra de Successió en l'imaginari col·lectiu, sobretot a l'hora de considerar les atrocitats comeses pels uns i els altres en un escenari, rebla Adrià Cases, que acabaria sent «un dels moments clau per al nostre país, d'aquells que en canvien la història».

La guerra de Successió al Bages

Un dels objectius que persegueix la mostra és, a partir de fets i anècdotes, donar testimoni de la importància del que va succeir a Catalunya, especialment entre els anys 1711 i la derrota de l'11 de setembre del 1714. Un període en què els historiadors apunten que el conflicte deixa la seva dimensió internacional inicial per a la successió al tron espanyol per convertir-se en una guerra de desgast i resistència.

D'aquesta guerra de resistència, els organitzadors en destaquen casos com els setges patits per la vila de Cardona i la seva posterior capitulació, així com la resistència de les partides de Miquelets del marquès del Poal en els boscos de la Catalunya central. Uns actes l'heroïcitat dels quals, avisa Serra, no pot amagar altres episodis més foscos del bàndol austriacista, com ara la matança borbònica de Gaià, del febrer del 1714, en què desenes de soldats filipistes van ser degollats coincidint amb un dels moments més crus del conflicte. «Una guerra és una guerra, i en tots bàndols es cometen bogeries», diu.

La mostra també dedica un apartat a una de les figures de la Catalunya central amb un rol més reconegut en el transcurs dels fets: el moianès Rafel de Casanova. Tot i el paper que la història li ha reservat, tant Francesc Serra com Adrià Cases coincideixen a apuntar que, amb el pas dels anys, la figura del qui va ser conseller en cap de Barcelona s'ha anat desvirtuant lleument. Un dels factors que hi ha contribuït és, segons Serra, la dimensió que atorga al personatge la novel·la *Victus*, *best-seller* oficial del període. «Tot i ser una novel·la amb gran rigor, no hi ha cap prova per donar-li el protagonisme negatiu que li dona», adverteix l'historiador.

En aquest mateix sentit també s'expressa Adrià Cases, que atribueix aquesta relectura de Casanova a la troballa de documents que es creuen referits a un altre ciutadà amb el mateix nom i que l'allunyarien des les represàlies borbòniques posteriors. Unes represàlies que Serra rebutja que no patís com alguns apunten. «Va patir, encara que no va tenir un final èpic com el de Josep Moragues, executat i el cap del qual va estar exposat en una gàbia de ferro durant dotze anys al Portal del Mar de Barcelona».

La ciutat dels dos incendis

Un dels episodis que no podia passar per alt l'exposició és l'incendi provocat per les tropes borbòniques el 1713 que va arrasar la capital del Bages. La nit del 13 d'agost d'aquell any, soldats del bàndol partidari de Felip V van entrar a Manresa escampant unes flames que van consumir prop de mig miler de cases -la meitat de la vila en aquell moment-- i alterant per sempre més la fesomia de la ciutat.

D'aquest atac, l'historiador Francesc Serra en subratlla el seu component més fred i calculat. «Quan les tropes filipistes van entrar a calar foc, sabien el que feien i a quines cases atacaven com a represàlia pel suport dels seus propietaris a l'arxiduc Carles», explica l'historiador destacant el component quasi quirúrgic dels plans inicials dels soldats. Plans que, ben aviat, van xocar amb diversos factors ambientals per donar via lliure a l'incendi i acabar causant un autèntic desastre per a la ciutat. D'aquesta manera, resumeix Serra, les llengües de foc dels homes del duc d'Anjou es van veure esperonades per un clima càlid i ventós que, juntament amb les reserves de pólvora que alguns veïns guardaven al rebost, van fer pràcticament impossible aturar les flames.

Un cop apagats els últims focus, Manresa va haver d'afrontar encara una lenta i feixuga reconstrucció que, malgrat els esforços dels uns i els altres, mai va arribar a ser completa. I menys tenint en compte que menys d'un segle després de l'atac borbònic, la ciutat tornaria a ser

cremada l'any 1808, en aquest cas per tropes franceses.

Dos incendis importants en un parell de generacions que, apunta Serra, són claus per entendre aspectes de la ciutat actual, com ara la pràcticament total absència d'arquitectura civil gòtica a la ciutat, sovint font d'interès turístic, i de la qual hi ha exponents documentats, com ara el palau del veguer, ubicat on hi ha l'actual ajuntament, o les esglésies com les del Carme, Montserrat o Sant Miquel, construccions en el millor dels casos seriosament malmeses i, en el pitjor, reduïdes a cendres.